

Explanatio sancti Thome

nis estimant in semine. Ostendere inq̄ immobilitate. Sciendū est q̄ in his que a deo procedūt duo sunt cōsideranda. scz ipse processus rerū r̄ consiliū dei a quo talis processus causat̄. Consiliū dei est omnino immobile. *Esaie. 46.* Consiliū meū stabit r̄ omnis volūtas mea fiet. Sed dispositio est bene mutabilis. Nam dñs aliquādo pronūciat aliquid scdm̄ q̄ exigit ordo r̄ p̄cessus rerū sicut patet *Esa. 38.* Dispone domui tue: quia morieris tu r̄ nō vives. Habebat enim cursus infirmitatis q̄ ex illa moreret̄. Et similiter *Jone. 3.* Adhuc quadraginta dies r̄ nīnive subuertet̄. quia ipa meruerat submersione suis ipsius. *Jere. 18.* Repente loquar aduersus gentē r̄ aduersus regnū. vt eradicet̄ r̄ destruat̄. r̄ disperdā illud. Si penitentiā egerit gens illa a malo suo quod locutus sum aduersus eā agam r̄ ego penitentiā super malo q̄ cogitavi vt facerē ei r̄c. Et tūc propheta est comminatiois. Quādoq̄ vero p̄nūciat aliquid scdm̄ q̄ respicit consiliū dei eternū. r̄ super hoc deus nunq̄ penitet nec illud retrahit. *1. Regū. 15.* Triūphator in israel nō parceret penitentiā nō flectet̄. Amen sciendū est q̄ quādoq̄ dñs p̄mittit aliquid sub iuramento est p̄pheta p̄destinatiois que est ostensua oīuini cōsiliū. Et ista promissio penitus inmutabilis est. *Deinde cū dicit. Vt per duas res r̄c. ostēdit fructū p̄missionis. r̄ primo ostēdit quis sit ille fructus. Secūdo quis cōsequat̄ hunc fructū ibi. Quā sicut anchorā r̄c. Fructus autē est vt spes nostra sit certa. Unde dicit. Vt habeamus fortissimū. id est firmissimū solariū spei per duas res immobiles quibus impossibile est deū mentiri. scz per deū qui p̄mittit qui nō mentit̄. *Humeri. 23.* Non est deus vt filius hominis vt mentiat̄ r̄c. Et per iuramentū in quo est maior cōfirmatio veritatis. Sciendū est autē q̄ sicut delectatio sensibilibis est experientia sensibilis r̄ memoria de p̄terito. Ita spes de futuro. *1. mach. 2.* Omnes qui sperant in ip̄o nō infirmant̄. *Esa. 40.* Qui sperant in domino mutabit fortitudinē: assumunt pennas vt aquile currēt r̄ non laborabūt r̄c. Habeamus inq̄ nos qui p̄fugimus a malis scz mūdi ab impugnatione hostis ad tenendā propositā nobis spem. *ps. Dñe refugiu factus es nobis. Prover. 18.* Curris fortissima nomen dñi. Ad ipam currit iustus et exaltabit̄. *Deinde cū dicit. Quā sic anchorā r̄c. ostēdit q̄ fideles promissionē istam consequant̄. r̄ vñ quasdam similitudinē. Comparat enim spem ip̄i anchorę que sicut in mari nauē immobilitat. Ita spes animā firmat in deo in hoc mūdo qui est quasi quoddam mare. *ps. Hoc mare magnū r̄ spaciosus manibus. Ita tamē anchora debet esse secura vt scz nō deficiat. Unde fit de ferro. 2. tymoth. 1.* Sicut cui credidi r̄ certus sum r̄c. Item debet esse firma vt scz nō cito a nauī remoueat̄. Ita homo debet alligari isti spei sicut anchora nauī alligat̄. Est autē differentia inter anchorā r̄ spem quia anchora in ymo figit sed spes in sumo. scz in deo. Nihil enim in presenti vita est firmū vbi ania posset firmari r̄ quiescere. Unde *Heb. 8.* dicit q̄ columba nō inuenit vbi quiesceret pes eius. Et ideo dicit q̄ debet incedere vsq̄ ad interiora velaminis. *Apostolus* enim per sancta que erāt in tabernaculo intelligit statū presentē ecclesie: sed per sancta sanctorū que per velū distinguebant a sanctis intelligit statū future glorie. In illo ergo vult q̄ figat̄ anchora spei nostre qui est modo velatus ab oculis nostris. *Esaie. 64.* Oculi non vidit deus absq̄ te que preparasti expectantibus te. *ps. Quā magna multitudo dulcedinis tue dñe quā abscondisti timēntibus te. Hęc ibi fixit p̄cursor noster qui ibi ingressus est. Unde *Job. 14.* Vado parare vobis locum. *Dich. 2.* Ascendit pandēs iter ante eos. Et ideo dicit q̄ ip̄e tanq̄ p̄cursor p̄ nobis ingressus est in interio-***

riora velaminis: r̄ ibi fixit spem nostrā sicut dicit̄ in colō lecta in vigilia r̄ in die ascensiois. Amen quia intra velum nō licebat intrare nisi summo sacerdoti. *Leuit. 16.* ideo dicit q̄ iesus qui pro nobis ingressus est: factus est pontifex in eternū fm̄ ordinē melchisedech. Ecce q̄ eleganter redit apostolus ad propositū suū. Ip̄e enim ceperat loqui de sacerdotio: r̄ tamen fuerat multū digressus sed nūc ad istud redit sicut patet.

Capitulum septimū.

Hic enim melchisedech rex salem sacerdos dei summi qui obuiauit abraę regresso a cede regū: r̄ benedixit ei: cui r̄ decimas omnium diuisti abraę: primū quidem qui interpretatur rex iusticie. deinde autem r̄ rex salem quod est rex pacis sine patre. sine matre. sine genealogia. neq̄ initium dierum. neq̄ finem vite habens. assimilatus autē filio dei manet sacerdos imperpetuū.

Supra ap̄lus. 5. cap. probauit xpm̄ esse sacerdotē. In 6. autē cap. interposuit quedā ad preparandos animos auditorū: hic redit ad suū propositū. Intendit enim probare excellentiā sacerdotij xpi ad sacerdotiū leuiticū. Et circa hoc facit duo. *Primo. n.* ostēdit excellentiā sacerdotij xpi ad sacerdotiū veteris testamēt. *Secūdo ostēdit q̄ fideles debent sacerdoti xpo reuerētē subdi. Et hoc in medio decimi capituli ibi. Habētes itaq̄ fratres fiducia r̄c. Circa primū duo facit. Primo enim ostēdit prerogatiuā sacerdotij xpi super leuiticos ex parte persone ipsi sacerdotis. *Secūdo ex parte ministerij. 8. cap. ibi. Capitulum autē super ea r̄c. Circa primū duo facit. Quia primo ostēdit existentiā sacerdotij xpi ex promissione diuina. *Secūdo ostēdit necessitatē sacerdotij eius ibi. Talis enim decebat r̄c. Promissione vero ostēdit per illud. ps. Iurauit dñs r̄ non penitebit eū r̄c. Unde tria ostēdit ad propositū suū probandū. Primo illud quod dicit̄ fm̄ ordinē melchisedech. *Secūdo illud quod dicit̄ iurauit. ibi. Et quantum ē nō sine iureiurādo r̄c. Tertio illud q̄ dicit̄. Tu es sacerdos ibi. Et alij quidē plures r̄c. Circa primū duo facit. Quia primo ostēdit similitudinē ad melchisedech. *Secūdo ex hac similitudinē p̄fert sacerdotiū xpi leuitico ibi. Intuem̄ autē r̄c. Circa primū duo facit. quia primo describit conditiōes melchisedech. *Secundo ostēdit quomō conueniūt xpo ibi. Primo quidē r̄c. Describit autē melchisedech. primo ex noīe cū dicit̄. Hic autē melchisedech. Sic enim nominat eū scriptura. *Heb. 14.* Vbi habet̄ historia quā apostolus hic supponit. Et scdm̄ glo. hebrei dicit̄ ipm̄ fuisse Sem primogenitū noe. r̄ tūc quādo abraā habuit victoriā erat annorū ccclyxxx. als. cccix. r̄ occurrit abraę nepoti suo. *Secundo describit eū a dignitate. Erat enim rex r̄ sacerdos. Quantum ad primū dicit. Rex salē r̄c. Et scdm̄ aliquos salem dicit̄ hierusalē. Sed cōtra est hieronymus in quadā epi stola qz vt ip̄e dicit nō poterat esse q̄ ei occurreret a hierusalē quod probat ex situ. Alij autem dicit̄ q̄ salem dicit̄ ille locus de quo dicit̄ *Job. 3.* q̄ iuxta illū iohānes baptizabat r̄ menia illius loci erant adhuc tempore hieronymi. Quantum ad secundū dicit. Sacerdos dei summi. Antiquitus enim ille qui inter filios erat antiquior erat sacerdos. Sed verū est q̄ tempore abraę multus in ualuerat cultus ydolorū. Et ideo ne credat̄ q̄ esset sacerdos ydolorū addit̄ dei summi scz per essentiā nō per participationē vel nuncupationē. Deus enim est creator om̄s*******

in epistolam ad Hebreos VII

nisi eorum qui dicunt dii: siue per participationem: siue per errorem. ps. Rex magnus super omnes deos. Esate. 61°. Hos sacerdotes domini vocabimini etc. Tertio describit eum ab officio. Sacerdos enim mediator est inter deum et populum. Debet ergo aliquid populo conferre. scilicet spiritualia et aliquid ab ipso accipere scilicet temporalia. 1. cor. 9°. Si nos vobis spiritualia seminauimus non magnus est si carnalia vestra metamus. Primo ergo debet exhibere profectionem ne per bona monita. Unde dicit Gen. 14°. quod quatuor reges vicerunt quinq[ue] reges et captiuum duxerunt loth ne potest abraam. Isti quatuor reges sunt quatuor vitia principalia opposita quatuor cardinalibus virtutibus que capitiuum detinent affectu nepe: ratio vicis quinq[ue] sensibus corporis. Qui enim superat et liberat affectum debet proficari a sacerdote. Esa. 21°. Occurreretis sicuti ferie aqua. Et Esa. 35. Confortate manus dissolutas etc. Secundo per sacramentorum administrationem benedicendo. Unde benedixit ei. ps. Benediximus vobis in nomine domini. Hoc autem fit impendendo sacramenta per que confortat homo in gratia. Numeri. 6. Inuocabit nomen meum super filios israel et ego benedicam eis. Nam deus benedicit auctoritate sed sacerdos ministrat. Et decimas scilicet ad sustentationem diuisit. scilicet abraam. id est recte distribuit. Sed contra. quia ut patet Numeri. 18. Et lege est datus decimaria. Non ergo sunt ante legem. Respondeo. Dicendum est quod ceremonialia veteris testamenti sunt quedam determinatio preceptorum iuris naturalis et preceptorum moralium. Et ideo quantum ad hoc quod habebant de iure naturali seruabant ante legem tantum pro voto obseruantium sine aliquo precepto. Quod enim aliquid offerat deo in recognitionem creationis et dominij hoc est naturale: sed quod offerat vitulus vel edus hoc est ceremoniale. Similiter sunt quedam determinatio officij ministerii seruientes deo sustententur a populo. sicut patet Gen. 47. quod seruabat etiam apud gentiles. Unde de sacerdotibus: quia pascebant de horreis publicis non sunt compulsi vendere possessiones suas. 1. ideo fuerunt ante legem. Sed determinatio huius partis est per legem. Multi. 27. Omnes decime domini sunt. et in huius signum scilicet ante legem in loco in quo postea fuit edificatum templum vouit se daturus decimas. et hoc specialiter. quia ad hoc dei cultus proprie exhibet et significat quod homo que quid habet a deo accepit et totam perfectionem suam ab ipso expectat. Numerus enim denarius est perfectus: quia cetera surgit ex partibus suis aliquotus: quia vniu[er]sa tria quatuor faciunt decem. Et sic etiam ad ipsum ascendit numerus et omnes alij non sunt nisi quedam repetitio et additio super denarium. Omnes ergo sunt imperfecti vsque dum peruenit ad ipsum. Et similiter a deo est omnis perfectio. Et ergo significaret quod a deo est complementum omnis perfectionis. ideo dedit decimas. Deinde cum dicit. Primum qui dicitur etc. ostendit similitudinem christi et melchisedech. et circa hoc facit duo. Primum enim inducit similitudinem quantum ad conditionem persone. Secundo quantum ad sacerdotium. ibi. Assimilatus autem filio dei etc. Prima in duas. quia primo ponit similitudinem quantum ad ea que in scriptura commemorant. Secundo quantum ad ea que in ipsa tacentur ibi. Sine patre etc. In scriptura autem duo dicuntur de ipso. Primum quidem nomen. scilicet melchisedech quod interpretatur rex iusticie et signi ficat christum qui fuit rex. Iere. 23. Et resgnabit rex et sapiens erit et faciet iudicium et iusticiam in terra. Nec solum dicitur iustus sed etiam rex iusticie: quia factus est nobis sapiens et iusticia. 1. cor. 1°. Aliud quod dicitur de ipso est additio. Unde dicitur rex salem. id est pacis hoc autem conuenit christo. Ipse enim est pax nostra. Ephe. 2. Et in hoc docet apostolus vni interpretationem nominum in predicationibus. ps. Quia in diebus eius iusticia et abundantia pa-

cis. Et bene coniungit iusticiam et pacem: quia nullus facit pacem qui non seruat iusticiam. Esate. 32. Est opus iusticie pax. In mundo isto gubernamur in iusticia: sed in futuro in pace. Esate. 32°. Sedebit populus meus in pulchritudine pacis. Deinde cum dicit. Sine patre etc. ponit similitudinem quantum ad ea que tacentur de ipso: quod in scriptura non fit mentio de patre vel matre eius nec de genealogia ipsius. Unde ex hoc aliqui antiqui assumptum fuerunt materia erroris ut quia solus deus est sine principio et sine fine diceret istum melchisedech fuisse filium dei. Illud autem damnatum est sicut hereticum. Unde sciendum est quod in veteri testamento quando cum fit mentio de aliqua solenni persona narratur pater et mater et tempus natiuitatis et mortis. sicut de ysaac et multis alijs: hic autem subitio introducit melchisedech. nulla penitus facta mentione de generatione sua et pertinentibus ad ipsam. Et hoc vti quod ratioabiliter. In quantum enim dicitur sine patre significat natiuitas christi de virgine que fuit sine patre. Mat. 1. Quod enim in ea natum est de spiritu sancto est. Illud autem quod est proprium dei non debet attribui creature. Solius vero dei patris est esse pater christi. Ergo in natiuitate illius qui ipsum prefigurabat non debuit fieri mentio de patre carnali. Item quantum ad naturam eternam dicitur. Sine matre. et hoc ne intelligas istam generationem esse materiale sicut mater dat materiam generato: sed est spiritualis sicut splendor a sole. Supra. 1. Qui cum sit splendor glorie etc. Item quando fit generatio a patre et matre non totum est a patre: sed materia administrat a matre. Ad excludendum ergo imperfectionem a christo et ad designandum quod totum quod habet est a patre non fit aliqua mentio de matre. Unde verius. Et sine matre deus. est sine patre caro. ps. Et vtero ante luciferum genui te. scilicet ego solus. Sine genealogia. Ex duplici ratione non ponit genealogia eius in scriptura. Una ad designandum quod generatio christi est ineffabilis Esa. 53. Generatio eius quis enarrabit? Alia ad designandum quod christus qui introducit ut sacerdos non pertinet ad genus leuiticum nec ad genealogiam veteris legis. Et hec est intentio apostoli. Unde subdit. Neque initium dierum habens neque finem vite. Hoc autem dicitur non quia christus non sit natus in tempore neque mortuus sed propter eternam eius generationem in qua natus est sine initio cuiuscumque temporis. Unde. Jo. 1. In principio erat verbum. id est tempore quoque dato ante erat verbum ut exponit basilus. Et enim ante omnes dies quia per ipsum factus est mundus cum quo in cepit dies. Item nec finem vite: verum est quantum ad eternitatem. Quantum etiam ad humanitatem non habet finem vite quia christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Rom. 6. et infra. 13. Christus lesus heri et hodie ipse et in secula. Deinde cum dicit. Assimilatus autem filio dei etc. ostendit similitudinem quantum ad sacerdotium. Sciendum est tamen quod solet dici quod posteriora simulant prioribus et non e conuerso. Et ideo ne credatur quod sacerdotium christi sit posterius sacerdotio melchisedech. hoc remouet apostolus: quod si christus in quantum homo natus sit post eum et ex tempore. tamen in quantum deus et filius dei: est ab eterno. Et ideo melchisedech secundum omnia ista assimilatus est illi qui est filius dei et hoc in quantum manet sacerdos imperpetuum. quod potest dupliciter exponi. Uno modo. quia non fit mentio de fine sacerdotij eius: nec successore ipsius. Esate. 32°. In manibus prophetarum assimilatus suis. Item est sacerdos imperpetuus: quia figuratum eius scilicet sacerdotium christi imperpetuum est. Unde et in scriptura pluries repetitum ritum perpetuum. Exod. 27. Cultus perpetuus erit. Leuitici. 24°. Cultus ritusque perpetuus quia illud quod figurabat per istud perpetuum erat. Per hoc enim apostolus continuat sequentia ad precedentia.

Explanatio sancti Thome

Lectio secunda.

Intruemini autem quantus sit hic: cui et decimas dedit de precipuis abraam patriarche. Et quidem de filiis leui sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere a populo secundum legem. id est a fratribus suis quantum et ipsi exierint de lumbis abrae. Cuius autem generatio non annumeratur in eis: decimas sumpsit ab abraam: et hunc qui habebat reprobationem benedixit. Sine ulla autem contradictione quod minus est a meliore benedicitur. Et hic quidem decimas mortales homines accipiunt. ibi autem contestatur quia uiuit. Et ut ita dictum sit: per abraam et leui qui decimas accepit: decimatus est. Adhuc enim in lumbis patris erat: quando obuiauit ei melchisedech.

Supra ostendit apostolus quomodo melchisedech assimilatus est filio dei: hic ostendit preminentiam sacerdotum melchisedech ad sacerdotium leuiticum. Et circa hoc facit duo. Primo enim excitat attentionem. Secundo ostendit propositum. ibi. Et quidem de filiis leui etc. Excitat autem ipso quia grandia et maxima dicitur erat. Prover. 8. Audite me: quia de rebus magnis locutura sum. Et ideo dicit. Intruemini. id est diligenter considerate quantum. id est quod magne dignitatis sit ille cui abraam patriarcha decimas soluit. et hoc de precipuis. Malach. 1. Maledictus uolens qui habet in grege suo masculum et uotum faciens immolat uotum debile. Dicit autem abraam patriarcha. id est princeps patrum: non quia non habuerit patrem sed quod sibi facta est promissio de paternitate gentium. Gen. 17. Eris pater multarum gentium etc. Eccl. 4. 4. Abraam magnus pater multitudinis gentium etc. Rom. 4. Patrem multarum gentium posuit ante deum cui credidisti etc. Deinde cum dicit. Et quidem de filiis etc. ostendit preminentiam sacerdotum melchisedech ad leuiticum. Et circa hoc facit duo. Primo enim ostendit propositum. Secundo ex hoc concludit intentum. scilicet quod sacerdotium christi preferat sacerdotio leuitico ibi. Si ergo consumatio etc. Iterum prima in duas responsiones ibi. Et ut ita dictum sit etc. Prima iterum in duas. Primo ostendit preminentiam quantum ad id in quo ipse usus est sacerdotio suo. Secundo quantum ad conditionem sacerdotum ibi. Et hi quidem decimas etc. Ad sacerdotem uero duo pertinent ut dictum est supra. scilicet accipere et benedicere. Duo ergo facit. Quia primo ostendit excellentiam quantum ad acceptionem decimarum. Secundo quantum ad benedictionem ibi. Et hic qui habebat etc. Circa primum adhuc duo facit. quia primo ostendit quibus competit accipere decimas. Secundo quomodo hoc excellentius faciebat melchisedech ibi. Cuius autem generatio etc. Dicit ergo. Et quidem accipientes sacerdotum de filiis leui etc. In hoc ostendit quibus competit accipere decimas quia sacerdotibus. Sciendum est autem quod illi de tribu leui erant deputati diuino cultui. Inter ipsos autem soli illi de stirpe aaron erant sacerdotes. Exod. 28. Applicata aaron etc. Et isti quia per aaron erant de tribu leui sumebant decimas. Et contra. Ergo secundum hoc soli sacerdotes accipiebant decimas. quod est contra illud Numeri. 18. Filii leui dedit omnes decimas israelis. Respondeo. Dicendum est quod le-

uite non accipiebant eas nisi quia ministrabant sacerdotibus. Et ita non propter se sed propter sacerdotes dabant eis. Item leuite accipiebant decimas decimatas. sicut Num. 18. et ita soli sacerdotes accipiebant et non soluebant. Secundo ostendit quo iure accipiebant quia ex mandato legis. An de dicit. Mandatum habent decimas sumere. Contra. Si hoc est mandatum legis cum seruare mandata legis modo sit peccatum. uidetur illicitum modo uare vel accipere decimas. Respondeo. Dicendum est quod in lege fuerunt quedam pure ceremonialia sicut circuncisio immolare agnum et hmoi. Et ista quia erant figuratiua tantum: non licet modo seruare. Erant enim figura futuri. Unde qui modo seruaret significaret christum adhuc futurum. Quedam uero erant pure moralia et ista modo seruanda sunt. Et de talibus fuit uotio decimarum sicut supra dictum est. Tamen decimatio et in lege data est et in nouo testamento Math. 10. Dignus est operarius cibo suo. Luc. 10. Dignus est operarius mercede sua. Sed determinatio talis positionis est ab ecclesia sicut et in ueteri testamento fuit ex lege. Alia uero fuerunt partim ceremonialia et partim moralia sicut iudicialia. et ista quantum ad id quod ceremonialia sunt non licet ea seruare: sed quantum ad morale debet. tamen non est necesse in propria forma seruari. Alia obiectio: quia si esset mandatum et adhuc est. Ergo peccat qui non accipit. et peccat ubi non accipiunt. Respondeo. Dicendum est quod alii qui dicunt quod nulli licet abrenunciare iuri accipiendarum decimarum: sed bene licet dimittere usum accipere propter scandalum. et hoc exemplo apostoli qui sumptus non accipiebat ab aliquibus. Et sic dicitur mandatum esse quod iuri non renuncient. Melius tamen dici potest quod non est intelligendum quod eis preceptum sit sumere sed pro se habet introductum hoc mandatum quod accipere possunt et alij teneant reddere. Tertio ostendit a quibus accipiebant: quia a populo scilicet a fratribus suis secundum legem. quantum ipsi leuite exierint de lumbis abrae. Quia enim aliquis potest dicere quod sicut melchisedech accepit decimas ab abraam: ita leuite a filiis eius. Ergo non preferat illud sacerdotium istud. ideo hoc excludit et dicit quod ipse leuite erant de semine abrae et sic erant inferiores eo cui decimas soluerit scilicet abraam. Deinde cum dicit. Cuius autem generatio etc. ostendit quomodo excellentius ueniebat melchisedech accipere decimas quia nec ipse erat de genere abrae. unde generatio eius non anumerat cum eis scilicet leuitis. Item ex mandato legis licebat eis sumere decimas. et sic eorum sacerdotium erat subiectum obseruationi legis: sed ille non ex mandato cuiuscumque legis: sed per se sumpsit decimas. Ideo sacerdotium eius erat figura sacerdotum christi. quod non est subditum legi. Item ipsi accipiebant a populo in summo. scilicet a fratribus. ille autem a summo. scilicet ab abraam. Deinde cum dicit. Et hic qui habebat etc. ostendit excellentiam eius ex parte benedictionis. et est sua ratio talis Gen. 14. dicit quod melchisedech benedixit abrae et maior est qui benedicit illo cui benedicit. ergo etc. Et ideo dicit quod melchisedech ipse benedixit abraam qui habebat reprobationem. Contra. infra. 11. Non acciperit reprobationem etc. Respondeo. Dicendum est quod non accepit abraam reprobationem. id est rem promissam quod non fuit eam consecutus. habuit tamen ipsam in fide et spe et ad ipsum specialiter facta est reprobationem. Deinde cum dicit. Sine ulla autem contradictione etc. ponit minorem suam rationem. Sed hic sunt tres obiectioes. Prima est de hoc quod dicit quod minor a maiore benedicit. Et ex isto loco pauperes lugundines dicit quod quicumque iustus maior est peccatore. et sic iustus laicus non benedicit a malo sacerdote: sed e conuerso. Unde uoluit quod omnis iustus est sacerdos. et nullus peccator est sacerdos. Respondeo. Dicendum est quod iste error nimis perniciosus est: quod si bonitas ministr-

in epistolam ad Hebreos VII

requirat ad collationē sacramēti in quo est ipsa salus. scilicet
quod nullus sit certus sue salutis: nec sciret se recte ba-
ptizari: quia non potest scire si sacerdos sit iustus. Mul-
tus etiā poterit esse minister: quia nemo scit utrū odio vlt
amore dignus sit. *Eccl. 9.* Et ideo dicendū est quod aliquis
potest aliquid facere dupliciter. Aut auctoritate propria.
aut auctoritate alterius. Quādo autē auctoritate propria
tunc requirit quod sit iustus. Sacerdos autē tantū est mini-
ster. Unde nō agit nisi in virtute xpi. *1. cor. 4.* Sic nos
existimet homo vt ministros xpi et dispensatores ministes-
riorū dei. Et ideo nō nocet siue bonus siue malus fuerit.
quia xpus est qui in ipso benedicit. et sine vlla contradic-
tione qui benedicit maior est. Secūda obiectio est. quia
cum xpus sit maior omni sacerdote quomodo potest corpus
xpi a sacerdote consecrari? Respondeo. Dicendū est quod sa-
cerdos benedicit materiā non autē corpus xpi. Item nō
agit auctoritate propria: sed auctoritate xpi qui inquantū
deus maior est corpore suo. Item tertia obiectio est quia
non videt verū quod maior benedicit semper minorē: quia
papa consecrat ab episcopo. et archiepiscopus a suffraganeo
qui tamē sunt minores. Respondeo. Dicendū est quod nec
episcopus consecrat papā. nec suffraganei archiepiscopū
sed hūc hominem vt sit papa vel archiepiscopus. Item facit
hoc vt minister dei qui maior est quā papa. Deinde euz
dicit. Et hoc quidē et ostendit preeminentiā sacerdotij
ex parte sacerdotis ex cōditione ipsius: et facit talē ratio-
nē. Illud est excellentius quod nō corrumpit: sed in sacra-
mento leuitico homines morientes. id est per mortē suc-
cedentes accipiunt decimas. sed ibi. id est in sacerdotio
melchisedech prestat scriptura quia viuūt. id est nō facit
mentionē de morte eius. nō quia nō mortuus sit: sed quod
significat sacerdotiū quod manet in eternū. Xpus em̄ re-
surgens ex mortuis iam nō morit. *Rom. 6.* et *Apoc. 1.*
Sui mortuus et ecce sum viuus et cetera. Consequēter cū di-
cit. Et vt ita dictum sit et cetera. respondet euidam obiectiōi.
Postet enim dici verū est quod melchisedech maior est quā
abraā qui ei dedit decimas: sed leui est maior quā melchi-
sedech. Et ideo dicit apostolus quod hoc non valet. quia vt
ita dictū sit per abraā. id est mediante abraā et leui decimatus
est ab eo supple qui decimas accepit. id est a mel-
chisedech. Et sic adhuc est ipse maior quā leui. Sed cō-
tra si alicui episcopi pater dat decimas non tamen pro-
pter hoc oportet quod episcopus sit minor illo qui decimas
recipit. Ergo nec similiter in proposito. Respondeo. Di-
cendū est quod nō est simile: quia tora dignitas illius gene-
ris etiam sacerdotiū erat ex abraā. non autē sic est de ipso
quod tora dignitas eius et xpo est non ex patre suo. De-
inde cū dicit. Adhuc em̄ in lumbis et cetera. manifestat quod
dixerat et dicit quod leui adhuc erat in lumbis abraā quan-
do dedit decimas melchisedech quod occurrit sibi. et sic abra-
am decimatus: decimatus est etiā leui. Sed contra. quod
sic etiā erat xpus in lumbis eius sicut et leui. *Matth. 1.*
Filius dauid: filius abraam. Et ideo si propter hoc maior est
melchisedech quā leui: quia leui fuit decimatus non vide-
tur ratio quare xpus non fuerit decimatus. et sic adhuc
melchisedech maior xpo erit. Et eadē difficultas est de
peccato originali: quia vt dicit *Rom. 5.* In quo omnes
peccauerūt. id est in adam. Et ideo videt quod xpus qui eo-
dem modo fuit in ipso sicut nos ipm̄ peccatū originale cō-
traxerit. Respondeo dicendū est quod totū hoc intelligitur
in his qui in abraā siue in adam fuerunt scdm̄ rationē se-
minālē et corpulentā substantiā quomodo xpus non fuit
ibi: sed tantū scdm̄ corpulentā substantiā: xpus em̄z fuit
cōceptus quo ad corpus de materia purissima et sanctissi-
ma beate virginis. vt habet declarari. tertio sententias
rum. tertia distinctio.

Lectio tertia.

Ergo consumatio per sacerdotiū
leuiticum erat. populus enim sub
ipso legem accepit: quid adhuc ne-
cessarium fuit scdm̄ ordinem melchisedech
aliū surgere sacerdotem et non scdm̄ ordi-
nem aaron dicit. Translato enim sacerdotio
necesse est et vt legis translatio fiat. In quo
enim hec dicuntur de alia tribu est: de qua
nullus altario preesto fuit. Manifestum est
enim quod ex iuda ortus sit dñs noster: in qua
tribu nihil de sacerdotibus moyses locut⁹
est. Et amplius adhuc manifestum est si
scdm̄ similitudinem melchisedech expurgat
alius sacerdos qui non scdm̄ legem mādati
carnalis fact⁹ est: sed scdm̄ virtutē vite in-
solubilis. Contestatur enim: quoniam tu es
sacerdos in eternū scdm̄ ordinem melchise-
dech. Reprobatio quidem sit precedentis
mandati: propter infirmitatē eius et inutili-
tatem. Nihil enim ad perfectū adduxit lex
Introductio vero melioris spei per quam
proximamus ad deum.

Supra probauit ap̄lus preeminentiā sacerdotij melchise-
dech ad leuiticū: hic ex eodem cōcludit excellentiā sa-
cerdotij xpi respectu sacerdotij leuitici. Sicut etiā supra
dictū est a principio huius septimi capituli apostol⁹ per
tria in auctoritate psalmiste. pbat̄ propositū suū. Et pri-
mo per illud scdm̄ ordinē melchisedech. Probauit ergo
preeminentiā melchisedech ad leui. Et ideo scdm̄ or-
dinem sacerdotij melchisedech probat preeminentiā xpi
ad sacerdotiū leuiticū. Unde facit hic magnā vim de isto
verbo scdm̄ ordinē. Et facit duas ratiōes quarū vna cō-
cludit quod sacerdotiū xpi preferat sacerdotio leuitico. Se-
cūda quod etiā euacuat illud et illam ponit ibi. Et amplius
adhuc manifestū est et cetera. In prima ratiōe que est cōditio-
nalis ponit duo antecedētia et persequens duo consequē-
tia ibi. Quid adhuc et cetera. et ratio sua talis est. Si sacerdo-
tiū leuiticū fuisset perfectū per cuius ministeriū erat ad-
ministratio legis nō fuit necessariū quod surgeret alius sa-
cerdos scdm̄ aliū ordinē per quē etiam alia lex ministra-
retur sicut per leuiticū lex vetus. Sed surgit alius sacer-
dos scdm̄ aliū ordinē. scilicet scdm̄ ordinē melchisedech. Er-
go illud imperfectū erat. Sicut ergo surgit sacerdotiū
ita necesse est surgere aliā legem. In ista ratiōe mani-
festū est quod sunt duo antecedētia. Vnu pertinet ad sacer-
dotiū. aliud ad legem. Dicit ergo quantum ad primū ante-
cedēs quod si esset cōsumatio per sacerdotiū leuiticū. Quā-
tum vero ad secundū dicit quod si per sacerdotiū lex admi-
nistraret. quod pbat̄ quia sub ipso. id est per eius admini-
strationē populus legē accepit nō quod sacerdotiū precede-
ret legē: sed magis e cōuerso. Unde istud secundū ante-
cedēs ponit ibi cū dicit. Sub ipso em̄ et cetera. *Malachie. 2.*
Labia sacerdotis custodiūt scientiā et legem de ore eius
requirēt. Facit autē mentionē specialiter de sacerdotio:
vt trāserat se ad legē que per officiū sacerdotale admini-
strabatur. Non em̄ vt dicit glo. potest esse sacerdos sine te-
stamento et lege et preceptis. Sacerdotiū vero nō cōsum-
bat. et perficiebat. Tora em̄ perfectiō sua erat per legem
quā administrabat. Sed vt iam dicit nullū ad perfectū

Explanatio sancti Thome

adduxit lex. quia nec ad perfectionē iusticie. **Math. 5.** Nisi abūdauerit iusticia vestra plus q̄ scribarū &c. Item non dabit cōsumationē patrie: quia nō introducebat in vitā. Et in huius signū ipse legislator nō potuit intrare terrā promissiois. **Deutro. vlti.** Has autē duas perfectiones habem⁹ per xpm. **Esa. 10.** Consumatio abbreviata mundabit iusticiā. **Rom. 6.** Verbum consumas & abbrevians in equitate. Hec sūt ergo antecedētia. **Consequētia** vero ponit cū dicit. Quid adhuc &c. Et hoc quantū ad primū. Quasi dicat. Si illud fuisset consumatū & perfectū quid adhuc fuit necessariū surgere aliū &c. id est nō dixisset scdm ordinē melchisedech: sed fm ordinē aaron qd quia non fecit ergo erat imperfectū. Hec est tota prima ratio. per quā patet qd sacerdotiū xpi p̄ferret leuitico. **Secūda** ratio probat qd etiā ipm euacuat: quia perfectū euacuat imperfectū. **1. cor. 13.** Cum venerit quod perfectū est euacuabit quod ex parte est. Ergo sacerdotiū xpi euacuat sacerdotiū leuiticū. Est ergo primū consequēs qd sacerdotiū xpi euacuat sacerdotiū leuiticū. **Secundū** cōsequens est qd etiā euacuat lex que per illud administrat. Et istud ponit cū dicit qd translato sacerdotio necesse est vt legis trāslatio fiat. Erat em̄ lex sub administratione sacerdotij. & mutato sacerdotio necesse est qd lex mutetur. Et hui⁹ ratio est: quia mutato fine necesse qd mutantur ea que sunt ad finem. sicut qui mutat propositum eundē per aquam mutat propositum querendi nauem. **Omnis** autem lex ordinatur ad conuersationēz humanam scdm aliquod regimen. Unde scdm philosophū in politicis. mutata cōuersatiōe necesse est mutari legē. Sicut autē lex humana ordinat ad regimē humanū: ita spiritalis & diuina ad regimē diuinū. Hoc autē regimen designat p̄ sacerdotiū. Trāslatō igitur sacerdotio necesse est transferri legē. Signanter autē loquitur quia nō dicit sacerdotio translato. Lex enim non respicit personā sacerdotis. Unde mortuo sacerdote nō mutatur lex nisi forte sit illa introducta per personam eius: sed mutato sacerdotio mutatur totus mod⁹ & ordo regiminis. Et de ista mutatiōe habetur **Ierem. 3.** Seriam domui israel & domui iuda fedus nouū scdm pactū quod pepigi cū patribus vestris &c. **Rom. 8.** Lex spiritus vite in xpo iesu liberauit me a lege peccati & mortis. Lex em̄ vetus dicitur lex peccati & mortis per occasionē acceptā: quia scz gratiam non cōferebat ex opere operato sicut sacramēta noue legis. Sed obijcit h̄ maniche⁹. si lex vetus fuit data per diuinā prouidentia cū illa sit immutabilis: etiā ipsa lex esset immutabilis & per cōsequens nō debuit mutari. Cū ergo mutata sit nō est data per diuinā prouidentia. **Respondeo.** Dicendū est scdm qd dicit **august.** contra faulstū. Sicut sapiēs dispensator vna & eadē dispositiōe & prouidentia scdm diuersitatē temporū & personarū dat alia & alia precepta. sicut alia hyeme. alia estare. alia pueris. alia senibus. alia perfectis. alia imperfectis & tamē est eadem prouidentia: ita diuina prouidentia imobili permanēte mutata est lex p̄pter mutationē temporū: quia ante aduentū debuerūt dari precepta que figurarent venturū: sed post aduentum que significēt venisse. Item data sunt illis precepta sicut pueris. in nouo vero sicut perfectis. Unde lex dicitur pedagogus quod est proprie puerorū. Unde si in lege dicitur aliquid quod sonet in perpetuitatē: hoc est ratiōe figurati. Item glo. dicit hic qd ista translato sacerdotij fuit figurata. **1. Regū. 2.** quādo sacerdotiū fuit translato ad samuelē qui nō fuit de tribu leui. **Contra:** quia samuel nō fuit sacerdos. imo magis hoc fuit figurati in translatione sacerdotij ab alyathar ad sadoch qui etiā erat leuita. Et dicendū est qd licet samuel nō esset sacerdos: tamen aliquid sacerdotiale

egit: quia & sacrificiū obtulit & reges vnxit. scz saul & dauid. Et quantū ad hoc translatus est ad ipm sacerdotiū. Et sic dicit in ps. Moyse & aaron in sacerdotibus eius & samuel inter eos qui inuocāt nomen eius. Item cōtra illud qd dicit glo. qd non erat de tribu leuitico. quia. **1. Paral. 6.** Melcana qui fuit pater eius & ipse numerat inter filios leui. **Respondeo.** Dicendū est qd samuel quantū ad aliquid fuit de tribu iuda & hoc quantū ad matrē. sed quantū ad patrem de tribu leui. nō tamen de aaron sed quantū ad locū fuit de monte effraim. Licet em̄ vni decim tribus habuerint certas puincias. non tamē tribus leui: sed inter ipsas accepit possessionē et sic habitabat in monte effraim. **Deinde** cū dicit. In quo em̄ &c. manifestat qd dixit. Et primo qd sacerdotiū sit translato. **Secūdo** hoc exponit ibi. Manifestū est em̄ &c. Dicit ergo dicitū est qd translato est sacerdotiū: quia ille cui dixit p̄pheta. Tu es sacerdos: est de alia tribu. scz iuda non de leui. sicut pater **Math. 26.** De qua tribu nullus presbiter fuit altario. id est altaris ministerio. scz de iuda. **Sz** contra. Rex ozias ingressus est templū vt poneret incensum. **2. Paral. 26.** **Respondeo.** Dicendū est qd licet nullus presbiter fuit altari. vel etiam nullus impune. Ipse em̄ ozias grauius fuit punitus: quia vsqz ad mortē fuit leprosus. Et si dicas p̄ra illud quod dicit nullus qd beata virgo fuit de tribu & sup̄ aaron: quia erat cognata elizabeth que fuit de filiabus aaron. **Luce. 1.** **Respondeo.** Dicendum est qd inter stirpes sacerdotales & regie erāt preclariores. vnde & frequēter cōiuncte fuerunt per matrimonij sicut pater de primo simo sacerdote qui accepit vxorē filiā aminadab sororē naafon qui fuit dux in tribu iuda. **Ezo. 6. & etiā. 4. Regū. 11. & 2. Paral. 22.** **Joiada** sacerdos duxit in vxorē iosabeb filiā regis iorā vnde potuit esse qd aliqua parte elizabeth esset de tribu iuda. **Deinde** cum dicit. Manifestū est em̄ &c. exponit quod dixit dicens: qd manifestū est qd dñs ortus est de tribu iuda. **Math. 1. Apoc. 5.** Dicit leo de tribu iuda &c. De qua nihil &c. Lex em̄ mandauit nullū assumi ad ministeriū tabernaculi nisi tantū de tribu leui. vnde de tribu iuda nihil de sacerdotib⁹ locutus est moyses. **Deinde** cū dicit. Et amplius adhuc &c. quia superi⁹ posuit vnā ratiōē ad probandū qd sacerdotiū xpi p̄ferret leuitico & ipm euacuat ideo hic ponit aliā in qua ostendit ratiōē euacuatōis & transmutatiōis illius. & vni quādā conditiōali. In qua primo ponit duo antecedētia. **Secūdo** duo cōsequētia ibi. **Reprobatio** quidē &c. **Circa** primū duo facit. Quia primo ponit illa antecedētia. **Secūdo** manifestat quod dixit ibi. **Contestat** enim &c. **Ratio** sua talis. Si nouus sacerdos surgit hoc nō erit scdm legē carnalis mādāt sed scdm legē vite eterne & insolubilis. Et hui⁹ ratio est: quia primus fuit scdm legem illaz oportet ergo qd nouus sit scdm aliam legē. si tamen surgit aliquis nouus. Sed dicendū est qd surgit alius nouus. In maiori ergo sunt duo quoz vnū pertinet ad vetus testamentū. scz qd est mandatū carnale. & hoc qd habebat quāsdā obseruatiās carnales. sicut circumcisio & purificatiōes carnales. Item quia p̄mittebat penas & premia carnalia. **Mat. 1.** Si volueritis & audieritis me bona terre comedetis. **Infra. 9.** Iustitijs carnis vsqz ad tempus correctiōis impositis. Et istud antecedēs ponit cū dicit. Amplius manifestū est &c. Et patet qd pertinet ad nouū testamentū quod nō dispensat per carnalia sed cōsistit in spiritualibus. Est em̄ scdm spirituale virtutez per quā generat in nobis vita perpetua. Et hoc quia p̄mittunt in ipso bona & pene perpetue. **Infra. 9.** Sp̄s asistens p̄sifer &c. **Math. 25.** Tunc ibit bi in supplicij eternū. iusti vero in vitā eternā. Item nō consistit in car-

in epistolam ad Hebreos VII

nalibus obseruatis: sed in spiritualibus. **Job. 6.** Verba que ego locutus sum vobis spiritus et vita sunt. **Et dicit** quod est secundum virtutem vite insolubilis. **Consequenter cum dicit.** **Constat enim** et manifestat quod dixerat. et facit vim in hoc quod dicit. **In eternum.** quia si sacerdotium est eternum manifestum est quod dicit perpetuitatem. **Deinde cum dicit.** **Reprobatio quidem sit** et ponit duo consequentia. **Et primo de euacuatio veteris testamenti.** **Secundo de institutione noui ibi.** **Introductio vero melioris et.** **Primus est** quod vetus testamentum fuit secundum legem carnalis mandati. et introductum aliud ergo primum mutat. **Et hoc est** quod dicit quod sit prioris mandati reprobatio. **Sed contra.** **Non reprobatur nisi malum.** **Et sciat reprobare malum.** **Aliud autem mandatum non est malum.** **Rom. 7.** **Lex quidem sancta** et mandatum sanctum et iustum et bonum. **Respondet.** **Dicendum est** quod non erat malum secundum se: sed in inconueniens tempore. **Non enim seruanda sunt** in nouo sacerdotio que fuerunt in antiquo. **Ps. 109.** **Volocastus** et pro peccato non postulas. **tunc dixit ecce venio.** **Et ideo dicit** quod illud reprobatur hoc propter infirmitatem et inutilitatem. **Illud autem dicitur infirmum** quod non potest exequi effectum suum. **proprie autem effectus legis et sacerdotum est iustificare.** **Hoc autem lex non potuit facere.** **Roman. 8.** **nam quod erat impossibile legi in quo infirmabatur secundum carnem.** **Gal. 4.** **Quo modo conuertimini iterum ad infirma et egena elementa:** quibus vobis vultis seruire. **Item inutile dicit** quod non valet ad finem consequendum. **Hoc autem non potest lex.** quod non adducebat ad beatitudinem que finis est hominis. **Sed tamen suo tempore fuit utilis in quantum disponebat ad finem.** **Intra. 11.** **Iuxta fidem omnes defuncti sunt** non accipientes reprobationibus. **Quare autem sit infirmum et inutile:** ostendit cum dicit. **Nil enim ad perfectionem nec seculi iusticie:** nec patrie adduxit. **Unde erat imperfecta:** sed perfecta fuit per christum. **Consequenter cum dicit.** **Introductio vero et.** ponit secundum consequens ex secundo antecedente dicens **Introductio vero melioris spei** supple sit per nouum sacerdotem per quem proximam ad deum. **Si enim nouum surgit est secundum virtutem vite insolubilis:** hoc est antecedens et introductio melioris et. et hoc est consequens. **1. petri. 1.** **Regenerauit nos in spem viuam per resurrectionem iesu.** **Item per ipsum proutinamus deo.** **per peccatum enim diluimus** ab ipso. **Eccl. 59.** **Iniquitates vestre diuiserunt inter vos et dei vestrum et peccata vestra absconderunt faciem eius a vobis.** **Hic est ergo ille qui hoc remouet quod facit nos appropriare deo.** **hic autem est ille nouus sacerdos.** scilicet christus qui tollit peccata mundi. **Job. 1.** **Rom. 5.** **Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad deum per dominum nostrum iesum christum per quem accessum habemus in gratiam istam.**

Lectio quarta.

Et quantum est non sine iureiurando **Alii quidem sine iureiurando sacerdotes facti sunt.** **Hic autem cum iureiurando per eum qui dixit ad illum.** **Iurauit dominus et non penitebit eum tu es sacerdos in eternum.** **Intantum melioris testamenti sponsor factus est iesus.** **Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes:** idcirco quod morte prohiberentur permanere: hic autem eo quod maneat in eternum sempiternum habet sacerdotium. **Unde et saluare imperpetuum potest accedens per semetipsum ad deum semper viuens ad interpellandum pro nobis.**

Talis enim decebat ut nobis esset pontifex. sanctus. innocens. impollutus. segregatus a peccatoribus et excellentior celsifacetus. **Qui non habet necessitatem quotidianam quemadmodum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre: deinde pro populi.** **Hoc enim fecit semel se offerendo.** **Lex enim constituit homines sacerdotes infirmitatem habentes. sermo autem iurandi: qui post legem est filium in eternum perfectum.**

Supra apud ex vna parte auctoritatis psalmiste probauit quod sacerdotium christi preferat leuitico et ipsum euacuatur: hic idem probatur ex alijs duabus partibus. **Et primo ex hoc quod dicit.** **Iurauit dominus.** **Secundo ex hoc quod dicit.** **Tu es sacerdos in eternum.** **Et alii quidem plures et.** **Facit autem primo ratione.** **Illud quod instituit sine iuramento minus valens est quod instituit cum iuramento: sacerdotium autem christi institutum est cum iuramento sicut patet quia dicit.** **Iurauit dominus.** **Sacerdotium vero aaron non sicut patet Exod. 28.** **Applica ad te aaron et c.** ergo et. **Quantum ad maiorem dicit.** **Et quantum est supple quod non sine iureiurando alii autem et. vsqz facti sunt.** **hic autem et.** **Omnia ista ponunt ad probandum quod sacerdotium christi sit firmitus.** quia sicut supra dicitur est omnis promissio facta in veteri testamento per iuramentum: signum est consilij diuini. **Inobis.** **Et ideo quod ad dauid et ad abraam facta sunt ista promissio de christo cum iuramento.** **specialiter dicit christus filius ipsoz.** **Matth. 1.** **Illud autem iuramentum designat eternitatem potestatis christi.** **Matth. 7.** **Potestas eius potestas eterna.** **Luce. 1.** **Et regni eius non erit finis.** **In tantum melioris et.** quod sacerdotium est firmitus. quod patet quia per iuramentum ordinatum est. ideo oportet aliquid melius et firmitus per ipsum haberi. **Unde potest legi precedens littera suspensiuè vsqz huc quod in quantum est non sine iuramento in tantum melioris et.** **Sciendum est autem quod sacerdos est medius inter deum et populum.** **Deutro. 5.** **Ego medius et sequester fui.** **Et ideo quia sequester est mediator: sacerdos debet deum et populum ad concordiam reducere.** **Et hoc fit quasi per pactum de bonis tribus in quibus non potest affectum nisi carnalium finem illud ps. Quid enim mihi est in celo et c. **Et ideo oportuit ut superueniret alius sacerdos qui esset sponsor. id est promissor melioris testamenti et melioris pacti quia de bonis spiritualibus et stabilibus.** **Et hic est iesus.** **Iere. 31.** **feriam domui israel et domui iuda sedus nouum non secundum pactum quod pepigi et.** **Matth. 4.** **penitentiam agite appropinquabit enim regnum celorum et c.** **Deinde cum dicit.** **Et alii quod plures et.** **vult alia clausula posita in auctoritate.** **Tu es sacerdos in eternum.** **Et circa hoc facit duo.** **Primo enim ostendit quare hec clausula in eternum apponitur.** **Secundo ex hoc ostendit sacerdotium christi esse maioris efficacie quam sacerdotium veteris testamenti ibi.** **Unde et saluare et c.** **Ostendit autem quod iste sit verus sacerdos: quod alii prohibebant morte permanere quia omnes necessitate habebant moriendi.** **Unde aaron mortuo successit eleazar sicut patet Num. 25.** **Et sic deinceps.** **Sicut autem videmus in naturalibus que sunt signa spiritualium quod incorruptibilia non multiplicantur sub eadem specie.** **Unde non est nisi vnus sol ita in spiritualibus in veteri testamento quod fuit imperfecti multiplicati fuerunt sacerdotes.** **Et hoc fuit signum quod illud sacerdotium erat corruptibile: quia incorruptibilia non multiplicantur in eadem specie ut dicitur est: sed iste sacerdos seculi christus est immortalis.** **Manet enim in eternum sicut verbum patris eternum ex cuius eternitate redudat etiam eternitas in****

Explanatio sancti Thome

corpus eius: quia xpus resurgens ex mortuis iam non moritur. **Ro. 6.** Et ideo ex eo qd manet in eternu habet sacerdotiu sempiternu. Et ideo solus xpus est verus sacerdos. alij aut ministri eius. **1. corinth. 4.** Sic nos etiam timet homo vt ministros xpi. **¶** Deinde cu dicit. Unde et saluare te. ostendit efficaciam eius. Et circa hoc duo facit. qz primo ostendit efficaciam eius. Secundo modum istius efficacie. ibi. **Accedens te.** Efficacia eius est quia causa est semper potetior suo effectu. et ideo causa temporalis non potest pducere effectum eternu. Sacerdotiu vero xpi est eternu non autem leuiticu vt est probatu. Ergo xpus potest saluare imperpetuu. Hoc autem non potest fieri nisi haberet virtute diuina. **Isaie. 45.** Saluatus est israel in domino salute eterna. **¶** Modus autem est quia accedens te. Et describit istu modum a tribus. scz ab excellentia virtutis. namque pietatis. Virtutis quidem quia accedit per se metipsum. Sed contra. **Accedens ad aliquem distat ab ipso.** xpus autem non distat a deo. **Respondeo.** Dicendum est qd apostolus in verbis istis ostendit duplicem naturam. scz humanam scdm quam conuenit ei accedere quia in ipa distat a deo. non autem accedit a statu culpe ad statum gratie: sed per contemplationem intellectus et affectus et ademptionem glorie. Et naturam diuinam per hoc qd dicit ei per semetipsum accedere ad deum. Si vero esset purus homo non posset per se accedere. **Job. 6.** Nemo potest venire ad me nisi pater qui misit me traxerit eu. Et ideo cu apostolus dicit qd per semetipsum accedit. ostendit virtute eius. **Isaie. 63.** Grauiens in multitudine fortitudinis sue. Ergo accedit inquantum homo: sed per semetipsum inquantum deus. **¶** Excellentiam vero nature ostendit inquantum dicit. Semper viuens. **¶** Aliter enim sacerdotiu eius finiret. **Apoc. 1.** Fui mortuus et ecce sum viuens in secula seculorum. Excellentiam pietatis ostendit: quia dicit. **Ad interpellandum pro nobis quia licet sit ita potes ita altus:** tamen cu hoc esset pius quia interpellat pro nobis. **1. corinth. 2.** Aduocatum habemus apud patrem iesum xpm te. Interpellat autem pro nobis primo humanitate suam quam pro nobis assumpsit representando. **¶** Item sanctissime anime sue desideriu quod xpus de salute nostra habuit exprimendo cu quo interpellat pro nobis. **¶** Alia littera habet accedentes per ipsum. et tunc designant illi quos saluat quia accedentes per fides eius ad deum. **Rom. 5.** Iustificati igitur ex fide pacem habemus ad deum per dominum iesum xpm per quem accessus habemus. **¶** Deinde cu dicit. **Talis enim decebat te.** ostendit excellentiam xpi et excellentiam eius sacerdotij. Et circa hoc facit duo. **¶** Primo enim ostendit qd ei conueniunt perfectiores conditiones que requirunt ad sacerdotiu veteris legis. **¶** Secundo ostendit qd sibi desunt imperfectiores eius ibi. **¶** Qui non habet necessitate te. **¶** Ponit autem quattuor conditiones de ipso que debent esse in sacerdote legali. **¶** Primo sanctitas. **Leuit. 21.** Incensum et panes dei sui offerunt et ideo sancti erunt. **¶** Hanc autem perfecte habuit xpus. **¶** Sanctitas enim importat puritatem consecratam deo. **¶** Xpus autem a principio conceptionis sue deo consecratus fuit. **Luce. 1.** Quod enim ex te nascetur sanctu vocabitur. **¶** **Matth. 1.** Quod enim in ea natu est de spiritu sancto est. **¶** **Et dan. 9.** Ungas sanctus sanctorum. **¶** Secundo innocentia. **Leuit. 22.** Custodiat precepta mea vt non subiacet peccato. **¶** Proprie autem dicit innocentia puritas ad proximu. **ps.** Innocens manibus te. **¶** Xpus autem summe innocens fuit vt pote qui peccatu non fecit. **ps.** Ego in innocentia mea ingressus sum. **¶** Tertio qd esset impollutus et hoc quo ad se. **Leui. 21.** Homo de femine tuo qui habuerit maculam non offerat panes dei sui. **¶** De ipso autem dicit in figura. **Eccl. 12.** Erat autem agnus sine macula te. **¶** Quarto qd non commiseret cu conuiniatis. **Leui. 21.** Non commiserit hirpem

generis sui vulgo gentis sue. **¶** Xpus autem fuit perfectissime a peccatoribus segregatus. **ps.** Beatus vir qui non abiit in consilio impiorum te. **¶** Quod quidem veru est quantum ad similitudinem vite. **Sapi. 2.** Dissimilis est alijs vita illius. **¶** Non tamen quantum ad conuersationem: quia cu hominibus conuersatus est. **Baruch. 3.** Et hoc propter illorum conuersationem. **¶** **Matth. 9.** Quare cu peccatoribus manducaret magister vestes? **¶** Et intantum segregatus est qd etiam factus est excellentior celis. id est super omni celesti creatura sublimata est humana natura in ipso. **¶** **Supra. 3.** Sedet ad dexteram maiestatis in excelsis te. **¶** Ergo iste est sacerdos valde sufficiens. **¶** **Consequenter cum dicit.** **¶** Qui non habet te. remouet ab eo illud quod erat imperfectioris in sacerdote legali. **¶** Hoc autem erat quia ille indigebat sacrificio expiationis. vt patet **Leuit. 16.** Immolabit vitulum pro se et hircum pro populo. **¶** Ergo orabat pro se. **¶** Item non tantum semel orabat pro se sed frequenter. **¶** Et huius ratio est. quia lex instituit sacerdotes habentes infirmitatem. **Sap. 9.** Homo infirmus et exigui temporis te. **¶** Sed sermo diuinus qui post legem interposito iureiuramento constituit filium qui nulla de istis imperfectioribus habet: sed omnino perfectus in eternu. scz sacerdotem duraturu. **¶** Non enim obrulit pro peccatis suis: sed tantum pro nostris. **Isaie. 53.** Quis numeratus est propter iniquitates nostras. **¶** Item nec frequenter pro nobis: sed tantum semel. **1. petri. 3.** Xpus semel pro peccatis nostris mortuus est. vnica enim eius oblatio sufficit ad exhaurienda peccata totius generis humani.

Capitulum octauum.

Capitulum autem super ea que dicuntur. Talem habemus pontificem: qui confedit in dextra sedis magnitudinis in celis sanctorum minister et tabernaculi veri quod fixit deus et non homo. Omnis enim pontifex ad offerendum munera et hostias constituitur. Unde necesse est et hunc habere aliquid quod offerat. Si ergo esset super terram nec esset sacerdos cum essent qui offerret secundum legem munera qui exemplari et ymbre deseruiunt celestium: sicut responsum est moysi cum conuiniatis tabernaculum. Uide inquit omnia facito secundum exemplar: quod tibi ostensum est in monte.

¶ **Supra.** pbauit apertius excellentiam sacerdotij xpi ad sacerdotiu leuiticu ex parte persone: hic pbat idem ex parte ipsius sacerdotij. **¶** Et circa hoc facit duo. **¶** Primo enim ostendit sacerdotiu xpi esse excellentius sacerdotio veteris legis. **¶** Et pro hoc in generali. **¶** Secundo in speciali ibi. **¶** Habuit quidem et prius te. **scz. 9. cap.** **¶** Prima in duas. **¶** Primo enim ponit intentum. **¶** Secundo manifestat propositum sub ibi. **¶** Omnis enim pontifex te. **¶** Circa primum duo facit. quia primo ponit modum tradendi. **¶** Secundo premitte que debet dicere ibi. **¶** Talem habemus pontificem te. **¶** Dicit ergo. **¶** **Capitulum te.** **¶** **Capitulum est breuis complexio continens multa.** **¶** Et dicit a capite: quia sicut in capite virtute et quasi summae continent omnia que sunt in corpore sic in capitulo illa que dicenda sunt. **¶** Ergo dicemus in quodam capitulo. et quasi in quadam summa. **¶** Super ea te. **¶** **ly super.** potest dicere appositum. et tunc est sensus. **¶** Que summarie dicenda sunt super apponent premissis. **¶** Vel potest designare excellentiam. et tunc est sensus. **¶** Ea que dicenda sunt in summa et